

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2020,
Maxsus son

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina
boshlangan.

O'z MAAdan 2007 yil 3-yanvar-
da № 0101-tartib raqami bilan
qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan
maqolalardan iqtibos keltiril-
ganda «Uzluksiz ta'lim»
jurnalidan olinganligi ko'rsa-
tilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV
Uzoqboy BEGIMQULOV
Alisher UMAROV
Nargiza RAXMANQULOVA
Xolboy IBRAGIMOV
Shavkat QURBONOV
Roxatoy SAFAROVA
Islom ZOKIROV
Dono G'ANIYEVA
Lobar QARAXANOVA

Таҳририят манзили:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru

liya_2305@mail.ru

TA'LIM MAZMUNI UZLUKSIZLIGI

- 3 **O.X.Xamidov**
Oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim muassasalari integratsiyaning asosiy tendensiyalari va muammolari
- 9 **O.R.To'xsanov**
Uzluksiz ta'lim tizimida sharq mutafakkirlarining «ilm olmoq» ta'limoti mohiyati
- 13 **G.O.Hasanova**
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarning qo'llanishi
- 17 **M.M.Nigmatova**
Mashg'ulotlardan zamonaviy o'quv vositalaridan foydalanish
- 21 **G.Kamilova, G.Kurbonova**
Maktabgacha ta'lim muassasalarida ekologik tarbiyani tashkil etishda integrativ yondashuv
- 25 **Z.B.Jalilov, N.H.Azimova, S.Rahmonova**
Ta'lim muassasalarida estetik tarbiyani amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlar
- 29 **S.S.Avezov**
O'qituvchi nutq madaniyati kompetentligi
- 33 **G.U.Umarova**
Bolalarning iqtisodiy bilimdonligini rivoshlantirishda matematik tasavvurlarni shakllantirish mashg'ulotlarning ahamiyati
- 38 **D.Sh.Mirzayeva**
Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning poydevori
- 42 **D.Sh.Eshova, N.N.Hamroyeva**
Bolalar nutqini o'stirishda o'yinlar va sahnalashtirish faoliyatining ahamiyati
- 46 **M.Y.Ro'ziyeva, Ch.T.Xemrayeva**
Ta'limda xalq ertaklarining tarbiyaviy ahamiyati va ularni o'rgatishning innovatsion usullari

MA'NAVIY TARBIYA

- 50 **G.Sh.Rahmonova**
Shaxs kamolotida bo'lajak o'qituvchining ma'naviy-axloqiy va pedagogik kompetentsiyalarni shakllantirish
- 55 **M.B.Sharipova**
O'qituvchi-yoshlar tarbiyasida o'lmas an'ana marosimlarning ahamiyati
- 59 **G.B.Ergasheva**
Личностное отношение условий учебной и профессиональной деятельности учителя
- 64 **C.D.Huzyova**
Роль игры в экологическом образовании дошкольников
- 69 **I.G.Pasulova**
Формирование элементарных математических представлений у дошкольников через дидактические игры
- 74 **Sh.Sh.Nizomova**
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda tovu tizimini shakllantirish
- 78 **I.X.Rajabova**
Особенности организации и проведения дидактических игр с детьми старшего дошкольного возраста
- 84 **H.A.Xamraeva**
Методы использования инновационных технологий на уроках русского языка и литературы
- 90 **N.S.Turdiyeva, Z.M.Ashurova**
O'z-o'zini tarbiyalash borasidagi ajdodlarimiz qarashlari

KASBG A YO'NALTIRISH VA PSIXOLOGIK XIZMAT

- 94 **G.D.Huzyova, H.Ikramova**
Роль методической службы в развитии профессиональной компетентности педагога ДОО
- 99 **L.T.Ochilova, L.Ch.Rajabova**
Математика mashg'ulotlarida didaktik o'yinlardan foydalanishning ahamiyati
- 103 **F.F.Nurullayev, N.A.Ukramova**
Oilada sog'lom, man'aviy-axloqiy muhit
- 107 **Sh.H.Qulieva, A.A.To'raev, F.Sh.Avezova**
Tizimni yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik tayyorgarligini shakllantirish

TA'LIM MUASSASALARIDA ESTETIK TARBIYANI AMALGA OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Z.B.JALILOV,

BuxDU o'qituvchisi, PhD,

N.H.AZIMOVA,

BuxDU 1-bosqich magistranti,

S.RAHMONOVA,

BuxDU 1-bosqich magistranti

Inson umri misoli san'at asari. Hayotga, atrof muhitga muhabbat bilan qaray olish, go'zallikka intilish inson uchun estetik tarbiyaning boshlang'ich nuqtasidir. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni estetik tarbiyalashning ilmiy nazariy asoslari ochib berilgan.

Tayanch so'zlar: Maktabgacha ta'lim, estetik tarbiya, ijodkorlik, faollik, ijodiy qobiliyat, jismoniy rivojlanish, his-tuyg'u.

Примером человеческой жизни является произведение искусства. Умение смотреть на жизнь, окружающую среду с любовью, стремление к красоте - это отправная точка эстетического воспитания человека. В данной статье раскрываются научные и теоретические основы эстетического воспитания дошкольников.

Ключевое слова: дошкольное образование, эстетическое воспитание, креативность, активность, творческая способность.

An example of human life is a work of art. Being able to look at life, the environment with love, the pursuit of beauty is the starting point of aesthetic education. This article reveals the scientific and theoretical foundations of aesthetic education of preschool children.

Key words: preschool education, aesthetic education, creativity, activity, creative ability, physical development, emotion.

Har bir mamlakatning taraqqiyoti, istiqboli, farovonligi, ma'naviy yuksalishi jahonning eng rivojlangan mamlakatlar qatoridan joy olishi yuqori intellektual salohiyatli, qalbiga va ongiga ezgu fazilatlarini mujassamlagan yoshlarga bog'liq hisoblanib, har jihatdan yetuk va barkamol, vatan taqdiri uchun sidqi dildan xizmat qiladigan, fidoyi, iymonli avlodni voyaga yetkazish, o'qitishni sifatli va mazmun jihatdan yuqori pog'onalariga olib chiqish tarbiyachi murabbiylar zimmasiga sharaflil, mas'uliyatli vazifani yuklaydi. Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala-bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq. "Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim- yoshlar.

Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks – sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz? Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan", deya ta'kidlagan prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev.

Estetik tarbiya – insonning voqelikdagi va san'atdagi go'zallikni idrok etish, tushunish va qadriga yetish qobiliyatini o'stiradi. Estetik tarbiya, shuningdek, insoniyat, faoliyatining har qanday sohasida estetik boyliklar yaratish, ya'ni go'zallik qonuni bo'yicha ijod qilish ehtiyojidan kelib chiqadi. Estetik tarbiya ijtimoiy sharoitlarga bog'liq.

Estetik tarbiyaning asosiy maqsadi – jamiyat a'zolarining har tomonlama mukammal rivojlanishlari uchun go'zallikni to'laqonli his etishga ko'maklashishdan iboratdir.

Estetik tarbiyaning hayotiy omillari faqat estetika, madaniyat, san'at, adabiyotdangina iborat emas. Ijtimoiy ong ko'rinishlari va estetik qarashlar bilan bir qatorda, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar, turmush va texnika, sport va milliy urf – odatlar ham nafosat tarbiyasining nihoyatda muhim omillaridandir. Estetik tarbiyani to'la amalga oshirmay turib axloqiy, g'oyaviy – siyosiy tarbiyaasosida rivojlangan barkamol shaxsni voyaga yetkazib bo'lmaydi. Estetik tarbiyaning asosiy ma'nosi va vazifasi kishilardan dunyo go'zalligi to'g'risida his – tuyg'ular, tassavur va fikrlarni tarbiyalash va takomillashtirish orqali inson shaxsning har tomonlama va uyg'un rivojlanishiga ko'maklashishdan iborat.

Estetik tarbiya eng avvalo, tabiat va jamiyatda hamda san'at asarlarida go'zallikni ko'ra bilish, uni to'g'ri tushinish va qadrlash qobiliyatini tarbiyalashdan iborat. U hayot va mehnatning barcha tomonlariga go'zallik ato etish qobiliyatini tarbiyalash, hayot va san'atda bema'nilikka, xunuklikka qarshi kurash hamda qobiliyatiga qarab san'atda o'zining ijodiy kamolotini ko'rsatish nazarda tutadi.

Estetik tarbiyaning asl mohiyati insonni real dunyoda mavjud bo'lgan go'zallikni to'g'ri idrok qilishga va hayotda haqiqiy go'zallik uchun kurashga o'rgatishdan iborat. Ta'lim – tarbiyaning boshqa shakllari kabi estetik tarbiya ham o'z diqqat- e'tiborini yakka odamga va ijtimoiy guruhga qaratadi. Estetik tarbiya umuminsoniy va milliy qadriyatlarni qaror toptirishga xizmat qiladi. Ayonki, tarbiya inson ongiga, his -tuyulariga, tasavvurlariga, e'tiqodiga, dunyoqarashiga, xatti – harakatlariga, xulq – atvoriga ta'sir o'tkazishni o'z oldiga maqsad va vazifa qilib qo'yadi.

Estetik tarbiya ham ana shu umumiy maqsad va vazifaning tarkibiy qismi sifatida amal qilib, ijtimoiy jihatdan ahamiyatga molik hodisanianglatadi. Shuni

ta'kidlash lozimki, qadimgi dunyoda umuman tarbiya maqsadi estetik asosda namoyon bo'lgan. Masalan, qadimgi yunonlarda estetik tarbiya maqsadi fuqorolarni har tomonlamma rivojlanishiga, "rux va badan" hamohangligini qaror toptirishga yo'naltirilgan edi.

Aflotun va Arastu kabi zabardast mutafakkirlar ta'limotlarida estetik tarbiya tizimining bir – biridan farqli tomonlari bo'lgani holda umumiylik ham mavjud bo'lib, u yagona estetik orzuni qaror toptirishga, yagona ahloqiy xulq – atvor va fuqorolik xislat-fazilatlarini shakllantirishga xizmat qilgan edi.

Bugungi kunda estetik tarbiyaning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Birinchidan, mustaqillik sharoitida inson omili ortib bormoqda, hayotning barcha jabhalarida faoliyat ko'rsatayotgan insonlarning ezgu hislat-fazilatlarini, ongliligi, faolligi, ijodiy qobiliyatlari o'smoqda.

Ikkinchidan, O'zbekiston aholisining ko'pchiligining umumiy madaniyati yuksalib borishi jarayonida yangi texnika va texnologiyalar ishlab chiqarishni tashkil qilish ishi tobora takomillashib boryapti.

Uchinchidan, yangi ishlab chiqarish munosabatlari, bozor iqtisodiyotining keng o'rin egallab borayotganligi qonunchiligining yanada rivojlanib amal qilinayotganligi fuqorolarning umumiy madaniyati, ayniqsa, estetik madaniyati darajashining yuksalib borishini taqozo etmoqda.

To'rtinchidan, hozirgi davr ilmiy texnika inqilobi sharoitida elektronika, avtomatika, kibernetika, informatika kabi fanlar ishlab chiqarish sohasini tubdan qayta qurishga imkoniyatlar yaratib beryapti. Bu hol ishlab chiqarishda band bo'lgan odamlarning ruhiy holatining ham tubdan o'zgarishini, ijtimoiy ruhiy, ahloqiy estetik saviyasini oshirishni taqozo etmoqda.

Beshinchidan, radio, matbuot, ayniqsa, "oina jahon" kabi ommaviy axborot vositalarining turmushdan keng o'rin olishi natijasida badiiy axborot hajmining ham keskin ortib borishi estetik tarbiyaga yanada ko'proq e'tibor berishni talab etmoqda.

Avvallari estetik tarbiya o'ta tor va bir tomonlamma talqin qilinar, ya'ni uni san'at asarlarini to'g'ri idrok etish, bu bilan alohida lazzatlanish yoki biror san'at turini bilib olib, muayyan badiiy ko'nikmalarga ega bo'lish doirasida in'ikos etilar edi.

Badiiy tarbiya estetik tarbiyaning tarkibiy qismi bo'lib, u estetik tarbiyaning asosiy mazmuni va maqsad – yo'nalishlarini to'la ifodalamaydi. Badiiy tarbiyaning asosiy maqsadi munosabatlarni san'at vositalari yordamida shakllantirishdir.

Estetik tarbiya bilan badiiy tarbiyani bir – biriga tenglashtirish ham, qorishtirish ham, qarama – qarshi qo'yish ham xato bo'ladi. Shuni esda tutish lozimki, estetik tarbiya san'at bilan chegaralanib qolmaydi, balki uning asosiy

mazmuni insonning voqelikka estetik munosabatini faollashtirish va rivojlantirishdan iboratdir.

Estetik tarbiyaning axloqiy tarbiyaga ta'siri shundaki, nafasat olami ezgulik va yaxshilikdan, beg'arazlikdan ajralmagan holda amal qiladi. Estetik tarbiyaning mehnat tarbiyasi bilan birlashib ketishi, mehnat jarayoni shaxsning tabiiy ehtiyojiga aylanib borishida o'z ifodasini topadi.

Estetik tarbiya bilan ekologik tarbiya bog'liqligi esa tabiatga beg'araz, insoniy munosabatda bo'lishida, jamiyat bilan tabiat o'rtasida hamohang aloqadorlik munosabatlarini o'rnatishda namoyon bo'ladi.

Bolalarni ma'naviy tomondan tarbiyalashda musiqaning ham roli katta. Musiqa turmushimizga chuqur kirib kelgan, u har qadamda bizga hamroh. Oila musiqa vositasida bola tarbiyasida ko'p narsalarga erishish mumkin.

Bog'chada o'tkaziladigan har bir tasviriy faoliyat mashg'ulotlari estetik tarbiya vositalaridan biri bo'lib, bolalarni aqliy rivojlantirish, estetik va badiiy didni tarbiyalash ijodiy qobiliyatini o'stirishga yordam beradi.

Rasmlar, loy va plastinkadan turli buyumlar yasash qirqib yopishtirish va qurib-yasash mashg'ulotlari bog'cha yoshidagi bolalarning eng sevimli faoliyatlaridan biri. Tasviriy faoliyat dasturiga bezakli rasmlar ishlash, loy va plastilin, qirqib yopishtirish bo'yicha milliy badiiy an'analar, naqsh kompozitsiyasini tuzish, o'zbek xalq amaliy san'ati asarlari bilan tanishtirish kiritilgan. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida sopol buyumlar, xalq o'yinchoqlari, o'simliklar, gullar, bog'lar, mevalar, paxta kabi narsalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Dasturda ko'rsatilgan barcha metodik tavsiyalar bolalarni ma'naviy mahalliy yetuk qilib tarbiyalashga qaratilgan. Bu yerda bola tarbiyasiga javobgar faqat onalar emas, balki otalar ham tengday javobgar. "Bolani yaxshi tarbiyalash tinch-totuv keksalik gashtini surishdir" degan xalq iborasiga amal qilib bolalarimizda odamgarchilik kabi eng muhim umuminsoniy tuyg'uni tarbiyalashga e'tibor berishimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.M. Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz.- T.: "O'zbekiston", 2017.
2. Sh.M. Mirziyoyevning "2017 - 2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. T.: 2016
4. F. Qodirova, Sh. Toshpo'latova, M. A'zamova. "Maktabgacha ta'limning me'yoriy asoslari".-T., "Ma'naviyat". 2013